

Anläggningar för kultur, idrott och fritid 2010

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Anläggningar för kultur, idrott och fritid 2010

Upplysningar om innehållet:
SKL, Martin Englund, Martin.Englund@skl.se
Calle Nathanson, Calle.Nathanson@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2011. Ny upplaga.
ISBN/Bestnr: 978-91-7164-749-8
Text: Martin Englund och Calle Nathanson
Illustration/foto: Jyrki Komulainen/Folio, SCB, Casper Hedberg
och Joakim Bergström
Produktion: Nowa Kommunikation AB
Tryck: Åtta45 Tryckeri AB

Förord

För att det ska finnas ett rikt kultur- och fritidsliv krävs fungerande hus, anläggningar och utomhusytor. Sveriges kommuner ansvarar för många av anläggningarna, men även föreningar och privata aktörer bidrar som ägare och är driftsansvariga.

I denna rapport redovisas resultatet av en omfattande kartläggning av ett antal olika typer av kultur- och fritidsanläggningar i landets kommuner. Syftet är att både undersöka beståndet av kultur- och fritidsanläggningar och hur ansvaret för ägande och drift är fördelat mellan kommuner, föreningar och övriga aktörer.

Liknande undersökningar har tidigare genomförts med jämna mellanrum för fritidsanläggningar, medan det är första gången SKL genomfört undersökningen för kulturområdet.

Undersökningen avser existerande kultur- och fritidsanläggningar år 2010 och rapporten är ett underlag som kan användas för ytterligare analyser och till exempel kompletteras med investerings- och driftkostnader. Författare till rapporten är Calle Nathanson och Martin Englund, SKL.

Stockholm i november 2011

Gunilla Glasare
Avdelningschef

Bengt Westman
Sektionschef

Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad

Innehåll

- 7 **Sammanfattning**
- 10 **Inledning**
- 13 **Kapitel 1.** Kulturanläggningar 2010
- 20 **Kapitel 2.** Hus för kultur byggda efter år 2000
- 25 **Kapitel 3.** Idrotts- och fritidsanläggningar 2010
- 34 **Slutsatser Kulturanläggningar**
- 35 **Slutsatser Idrotts- och fritidsanläggningar**

Sammanfattning

- › Undersökningen har hög svarsfrekvens: 270 av 290 kommuner, 93 procent, har svarat och bortfallet motsvarar endast två procent av rikets befolkning.

Kulturanläggningar

- › Sett till samtliga kulturanläggningar är kommunerna den största ägaren samtidigt som föreningarna har stor betydelse för både ägande och drift. Landsting och privata ägare är andra betydelsefulla aktörer, medan staten endast äger en marginell andel. Det finns dock skillnader mellan kulturanläggningarna: biblioteken ägs till 94 procent av kommunerna medan endast tre av tio museer är kommunalt ägda.
- › Det har tillkommit mer än 200 **anläggningar för kultur** sedan år 2000 och främst har det byggts bibliotek. Men även konsthallar, museer och kulturhus har uppförts. Konserthus utgör en mindre del medan nya teaterhus knappt byggts under det senaste decenniet.
- › Det finns **bibliotek** i alla kommuner och i genomsnitt fler än fyra folkbibliotek per kommun. Undersökningen visar att minst sex procent byggts efter år 2000.
- › I nästan sju av tio kommuner finns det **museer**, som utgör den näst största kategorin, varav minst sju procent uppförts efter år 2000. Tre av tio är kommunalt ägda. Föreningarna är betydelsefulla för museerna och 36 procent är föreningsägda.

› **Konsthallar** finns i nästan hälften av samtliga kommuner. Nästan två av tio konsthallar har uppförts efter år 2000. De ägs till mer än hälften av kommunerna och fler än fyra av tio drivs i kommunal förvaltning.

› **Konserthus** finns endast i 15 procent av landets kommuner samtidigt som det finns ett relativt stort antal, nästan var tionde har byggts efter år 2000. Fler än fyra av tio konserthus är kommunalt ägda och nästan hälften har annan form av ägande än kommun eller förening.

› **Teaterhus** finns i nästan fyra av tio kommuner varav de flesta är byggda före år 2000. Något mer än hälften ägs av kommunerna varav tre av tio i förvaltningsform. Föreningarna är viktigast när det gäller mellanstora teatrar.

› Det finns **kulturhus** i nästan fyra av tio kommuner, varav mer än två av tio byggts efter år 2000. Nästan sju av tio kulturhus är kommunalt ägda, 13 procent ägs av föreningar medan två av tio har annan form av ägande.

Idrotts- och fritidsanläggningar

› Kommunerna äger en majoritet av **fritidsanläggningarna**. Det är även kommunen som i störst utsträckning ansvarar för driften av anläggningarna, även om föreningsdrift är viktigt för vissa typer av anläggningar.

› Flest antal anläggningar har kommunen i kategorierna **fotbollsplaner**, **idrottshallar** och **fritidsgårdar**.

› Undersökningen visar även att det byggs fler **avancerade anläggningar** i kommunerna. Antalet konstgräsplaner har ökat i stor utsträckning samtidigt som det exempelvis har tillkommit fler stora idrottshallar och ishallar. Simhallar, ishallar, konstgräsplaner och evenemangsarenor är också exempel på anläggningar förknippade med relativt stora driftskostnader där kommunen tar ett stort ansvar.

› Undersökningen visar att det finns relativt många anläggningar för **spontanidrott** vilket kan tolkas som att kommunerna försöker möta medborgarnas förändrade motionsvanor.

› Vad gäller ägande och drift av föreningar är det anmärkningsvärt att en majoritet av **ridhus/ridhallar** ägs och drivs av föreningslivet eller har annan form av ägande och drift (ej kommunal).

- Antalet **fritidsgårdar** har minskat över tid och anläggningar i kategorin har även minskat sedan den senaste undersökningen genomfördes.
- Enligt undersökningen har minst 16 nya **evenemangsarenor** med 3 000 publikplatser eller fler tillkommit sedan år 2006.
- Majoriteten av de befintliga **evenemangsarenorna** är specifikt byggda för antingen ishockey eller fotboll. Ungefär var femte evenemangsarena är enligt undersökningen multifunktionell och erbjuder möjlighet till utövande av flera olika typer av idrotter.
- Tidigare undersökningar har visat att driften av kommunägda anläggningar i ökad utsträckning förflyttats till föreningarna. Denna undersökning visar dock att antalet **anläggningar med föreningsdrift** minskar något.
- Tidigare undersökningar har visat att **föreningarnas ägande** av anläggningar ökar vilket även bekräftas av den här undersökningen även om trenden inte är lika stark som under 1990-talet.

Inledning

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har under 2011 genomfört enkätundersökningar om anläggningar inom kultur- och fritidsområdet. Studien har genomförts genom två enkäter riktad till kultur- respektive fritidschefer i samtliga kommuner. Undersökningen om fritidsanläggningar följer upp tidigare undersökningar, den senaste 2006, medan kulturanläggningar undersöks för första gången i år. Ambitionen är att även den senare undersökningen ska genomföras med regelbundna mellanrum för att det på liknande sätt som när det gäller fritidsanläggningar göras jämförbar över åren.

Syftet med enkätundersökningarna är att undersöka beståndet av ett antal olika anläggningar för kultur- och fritidsverksamhet i kommunerna. Undersökningarna syftar även till att belysa hur ansvaret för ägande och drift av olika anläggningar är fördelat mellan kommuner, föreningar och övriga aktörer. De anläggningar som beskrivs i rapporten är anläggningar som var befintliga år 2010.

I enkäten om kulturanläggningar beskrivs:

- › Konserthus
- › Konsthallar
- › Museer
- › Teaterhus
- › Bibliotek
- › Kulturhus

I enkäten om fritidsanläggningar beskrivs:

- › Inomhusbad
- › Bandyplaner
- › Fotbollsplaner
- › Friidrottshallar
- › Idrottshallar
- › Ishallar
- › Ridhus/ridhallar
- › Spontanidrott
- › Evenemangsarenor
- › Anläggningar för ungdoms-/fritidsverksamhet

Båda enkäterna har besvarats av 270 kommuner vilket ger en svarsfrekvens på 93 procent och får anses vara tillfredsställande. En majoritet av de kommuner som inte har svarat på enkäten är små kommuner och svaren täcker därför 98 procent av landets befolkning. Eftersom svar från 20 kommuner saknas är antalet anläggningar troligen något högre än vad rapporten redovisar.

Bortfallet är dock allt för litet för att påverka den inbördes relationen och jämförelsen mellan anläggningarna.

Enkäten om anläggningar med koppling till kultur genomfördes alltså för första gången år 2011 medan enkäten om fritidsanläggningar har genomförts i olika former vid flera tillfällen sedan 1980-talet. Senaste tillfället var år 2006. Det finns därför möjlighet att i större utsträckning beskriva trender och utvecklingen för fritidsanläggningar.

Undersökningen och materialet

När det gäller nytillkomna anläggningar ställer kulturenkäten frågan om vilka anläggningar som tillkommit efter år 2000 och fritidsenkäten vilka som tillkommit efter år 2006, det är då föregående undersökning genomfördes. Uppgifterna om vad som tillkommit ska i första hand ses som trender över vad som byggts senaste åren då de absoluta talen kan vara osäkra. Enkätundersökningarna ställer frågan om något byggts och i sådant fall om det är en eller flera anläggningar av respektive kategori vilket innebär att totalsiffrorna inte är exakta. Man ska också komma ihåg att enkäterna saknar frågor om vilka anläggningar som inte längre existerar. Då kulturstudien genomförs för första gången innebär det att studien säger något om vad som tillkommit efter år 2000, men inte ger exakta resultat över hur beståndet förändrats. Framför allt vet vi från andra studier att antalet bibliotek förändrats genom att biblioteksfilialer lagts ned samtidigt som den här undersökningen visar att nya bibliotek tillkommit¹.

Ytterligare en källa till osäkerhet kan vara att undersökningen gör anspråk på att belysa det totala anläggningsbeståndet, även det som inte är kommunalt ägt. Respondenterna utgörs av kommunala tjänstemän vilka förväntas kunna svara över anläggningar som ägs av andra än kommunen. I regel bör förvaltningarna som ansvarar för kultur och fritid ha en övergripande kännedom om hur det lokala beståndet ser ut, men i de större kommunerna kan det innebära vissa felkällor. Det gäller till exempel för kategorierna konserthus (sittplatser upp till 400) och simhallar med den minsta typen av bassänger.

¹ Kulturrådets biblioteksstatistik Bibliotek 2009, kulturen i siffror 2010:4.

Kulturanläggningar 2010

Vilka olika typer av kulturanläggningar fanns i din kommun år 2010?

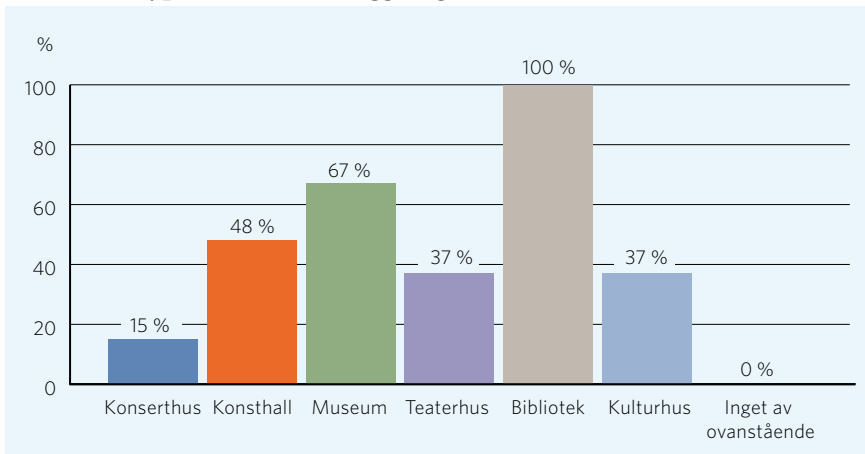

Fig. 1: Typ av kulturanläggningar.

Inte oväntat visar undersökningen (fig. 1) att samtliga svaranden har åtminstone ett bibliotek i sin kommun. Biblioteken är den enda lagstadgade verksamheten som omfattas av enkäten². Med tanke på den svenska museitraditionen och den starka lokala hembygdsrörelsen är det inte heller förvånande att närmare sju av tio kommuner (67 procent) har någon form av museum. Mer anmärkningsvärt är att närmare fem av tio kommuner (48 procent) har en konsthall. Man ska också komma ihåg att definitionen som används i undersökningen, tagen från den officiella museistatistiken³, exkluderar en andel av museerna och konsthallarna. Vad gäller teaterhus

² Bibliotekslagen (1996:1596) 2§ "... i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek. Varje kommun skall ha folkbibliotek."

³ Sveriges officiella museistatistik, Kulturrådets rapportserie *Museer 2009*

(37 procent) och kulturhus (37 procent) finns de var för sig i knappt fyra av tio kommuner medan konserthus endast finns i 15 procent av landets kommuner.

Konserthus

Fråga: Hur många konserthus, fördelat på storlek och ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Definition av konserthus: Hus eller lokal som är byggd/ används för musik-konsert. Gäller kongressbyggnad med konsertlokal. Gäller ej aula i skolbyggnad/ evenemangsarenor/ idrottshallar.

Sammantaget redovisas 152 konserthus i svaren på enkätundersökningen varav 90 stycken har upp till 400 sittplatser, 36 stycken med största lokal om 401–800 sittplatser och 26 stycken som har fler än 800 sittplatser (fig. 2). Fler än fyra av tio konserthus (44 procent) är kommunalt ägda. Tydligt är att de kommunalt ägda konsertlokalerna i spannet < 400–800 sittplatser i regel drivs i förvaltningsform medan konserthusen som har fler än 800 sittplatser drivs som kommunalt bolag. Nästan hälften av samtliga konserthus (47 procent) har annan form av ägande än kommunal eller förening vilket inte visar något direkt samband med storleken på konsertlokalen. I den här gruppen finns troligen privatägda klubbar och livescener bland de mindre lokalerna, medan de större kan utgöras av konserthus som är ägda av såväl landsting som privata aktiebolag, fristående stiftelser och till och med enstaka statliga bolag.

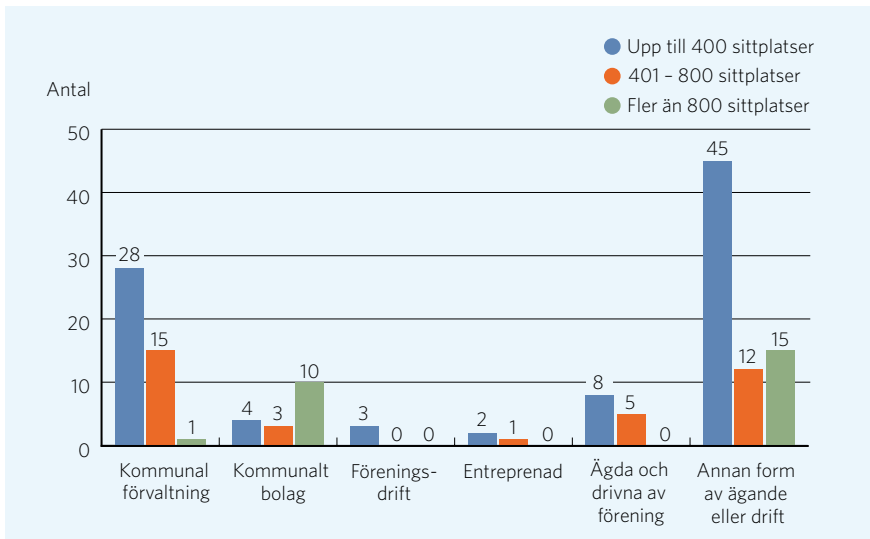

Fig. 2: Antal konserthus med mindre, medium och stort antal sittplatser.

Konsthallar

Fråga: Hur många konsthallar, fördelat på besökantatal och ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Definition av konsthall: Hus eller lokal som är byggd/ används för utställningar av bild och form med minst ett helt årsarbete anställt. Gäller ej utställningsytor på bibliotek.

Undersökningen visar att det finns 204 konsthallar i Sverige varav 115 styck- en har upp till 10 000 besökare/år, 71 stycken har 10 001–50 000 medan endast 18 stycken har fler än 50 000 besökare/år (fig. 3). Det vanligaste, 41 procent av samtliga konsthallar i undersökningen, är att de drivs i kommunal förvaltningsform. Kommunala aktiebolag eller drift på entreprenad existerar knappt. Var fjärde konsthall har annan form av ägande än kommunal eller förening. Här kan man tänka sig att de i första hand ägs av landsting eller av privata aktörer och drivs som stiftelser eller aktiebolag. Det är tydligt att föreningar är viktiga aktörer för konsthallarna: slår man ihop de kommunalt ägda konsthallarna som drivs av föreningar med de som är ägda av föreningar uppgår siffran till 26 procent. Undersökningen visar att mer än hälften av konsthallarna (56 procent) ägs av kommunerna.

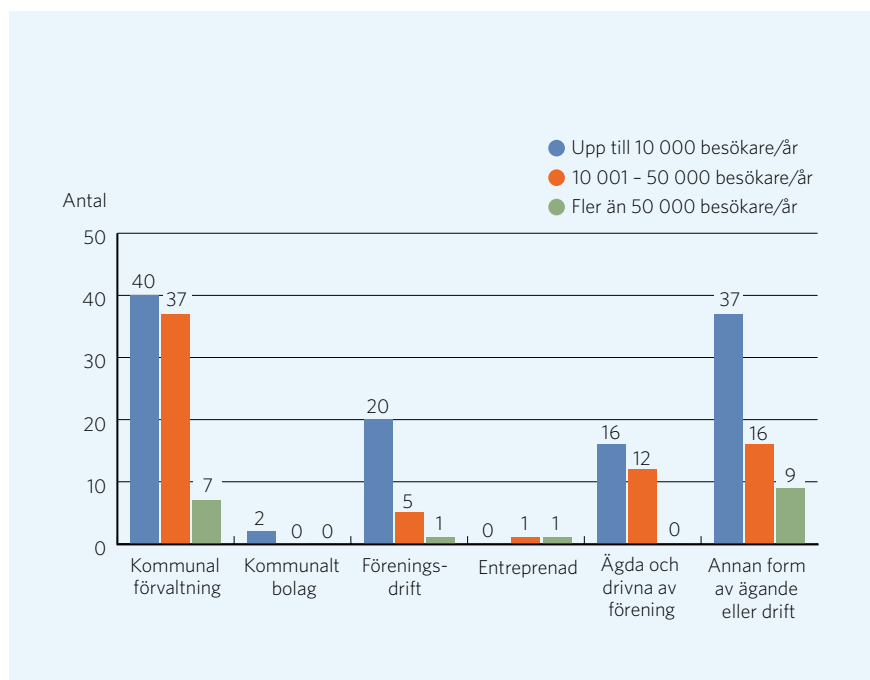

Fig. 3: Antal konsthallar med mindre, medium och stort antal besökare/år.

Museer

Fråga: Hur många museer, fördelat på besökarantal och ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Definition av museum: Hus eller lokal som är byggd/ används för museiverksamhet och utställningar av museiföremål med minst ett helt årsarbete anställt (inkl. konstmuseer).

Det finns enligt undersökningen 573 museer i Sverige. Det är därmed den näst största kategorin av kulturanläggningarna (biblioteken är fler, se nedan). 360 museer har upp till 10 000 besökare/år, 129 stycken har 10 001–50 000 och 84 stycken har fler än 50 000 besökare/år (fig 4). Av samtliga redovisade museer i undersökningen är något fler än tre av tio kommunalt ägda (32 procent). Liksom vad gäller konsthallarna tar föreningarna ett stort ansvar för ägande och drift av museerna. 36 procent av alla museer är ägda av föreningar och slår man ihop siffrorna för föreningsägda med de som är kommunalt ägda men drivs av föreningar utgör de tillsammans 45 procent. Det är också tydligt att föreningarnas betydelse står i relation till antalet besökare/år. Detsamma gäller annan form av ägande (privat, landsting eller stat). Bland de museer med lägst antal besökare är 48 procent föreningsägda och 21 procent har annan form av ägande. Ser man till de museer med flest besökare (> 50 000) är siffrorna omvända: 4 procent är föreningsägda och 63 procent har annan form av ägande än kommun eller förening.

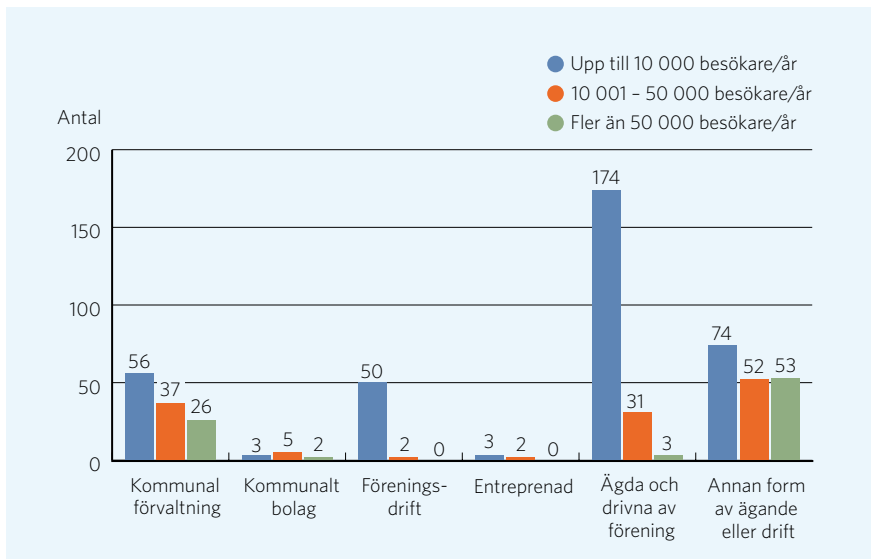

Fig. 4: Antal museer med mindre, medium och stort antal besökare/år.

Teaterhus

Fråga: Hur många teaterhus, fördelat på storlek och ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Definition av teaterhus: Hus eller lokal som är byggd/används för teaterverksamhet. Gäller ej aula i skolbyggnad.

Det finns enligt undersökningen 242 teaterhus varav 65 stycken har upp till 150 sittplatser, 104 stycken har 151–300 sittplatser och 73 stycken har > 300 sittplatser (fig. 5). Mer än hälften (55 procent) av alla teaterhus ägs av kommunerna och nästan tre av tio drivs i förvaltningsform. Medan förvaltningsformen utgör en ganska stabil andel oavsett storlek på teatrarna är föreningarnas betydelse störst för mellangruppen, 151–300 sittplatser. Teatrar som ägs av föreningar eller drivs av föreningar utgör i denna grupp sex av tio. I gruppen teatrar med fler än 300 sittplatser är det vanligare med kommunala aktiebolag, 22 procent, än i de övriga två grupperna. Var fjärde teater har annan form av ägande än kommun eller förening. Av dessa är troligen en stor andel ägda av landsting, en del i privatägo och i något enstaka fall är de ägda av staten.

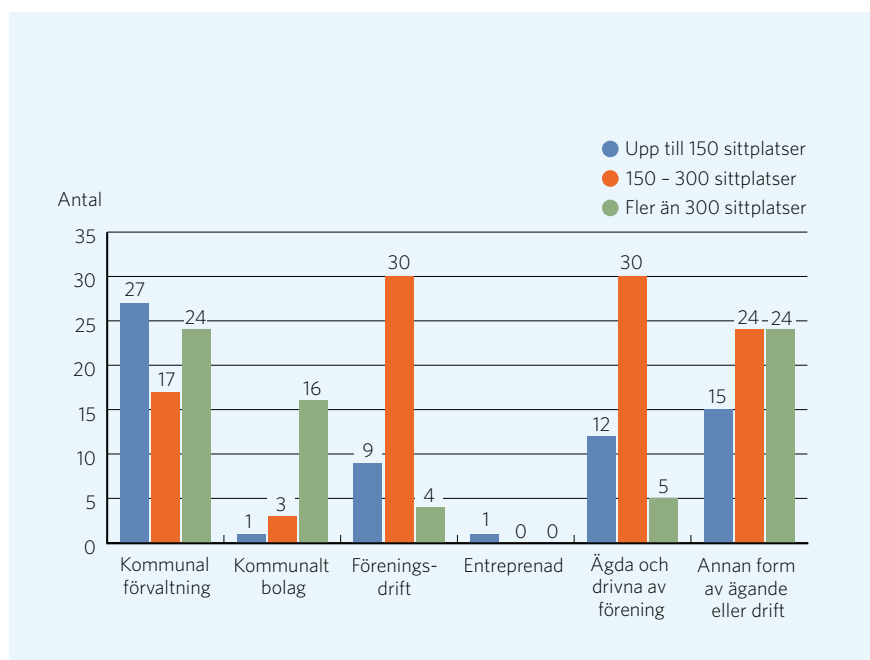

Fig. 5: Antal teaterhus med mindre, medium och stort antal sittplatser.

Bibliotek

Fråga: Hur många bibliotek (inkl. filialer), fördelat på ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Definition av bibliotek: Hus eller lokal som är byggd/ används för biblioteksverksamhet. Gäller även integrerade folk-/skolbibliotek. Gäller ej skolbibliotek.

Sammanlagt redovisas 1 234 bibliotek. Av dessa är 1 138 kommunalt ägda och 96 procent drivs i kommunal förvaltning. Knappt två procent drivs som kommunala bolag, ytterligare färre i föreningsdrift och endast fyra bibliotek är utlagda på entreprenad (fig 6). Utöver de kommunalt ägda biblioteken utgör bibliotek som ägs av föreningar något mer än en procent och sex procent har annan form av ägande. Den senare kategorin utgörs sannolikt till stor del av högskole- och universitetsbibliotek.

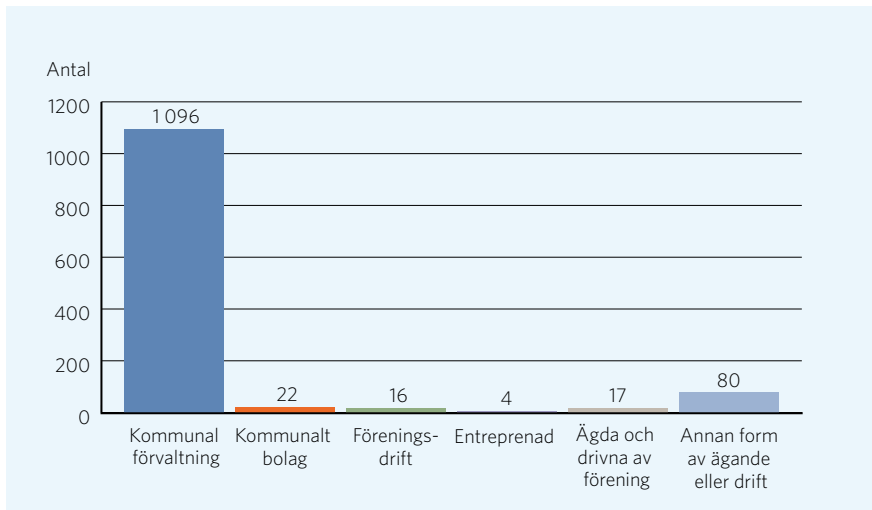

Fig. 6: Antal bibliotek fördelat efter ägande och driftsform.

Kulturhus

Fråga: Hur många kulturhus, fördelat på ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Definition av kulturhus: Hus som är byggd/ används för att rymma flera typer av kulturverksamheter såsom utställningar, scenkonst, bibliotek etc.

Undersökningen visar att det finns 171 kulturhus varav 67 procent är kommunalt ägda, 13 procent ägs av föreningar och 20 procent har annan form av ägande (fig. 7). Kulturhusen används självklart för flera olika

kulturella uttryck men även för andra verksamheter. De vanligaste kulturverksamheterna är musik som finns i åtta av tio kulturhus, tätt följt av teater 74 procent, och bild och form som finns i 67 procent av husen. Något mer än hälften har filmverksamheter och hälften har bibliotek i sina kulturhus. Ovanligast av kulturverksamheterna är museiverksamhet som bara finns i två av tio kulturhus. Därutöver finns det många andra verksamheter i kulturhusen: fritidsgårdar/ungdomsverksamhet, dans, arkiv, musik- och kulturskola, turistbyråer, föreningsbyråer, konsumentvägledning, idrottshallar och simhallar (fig. 8).

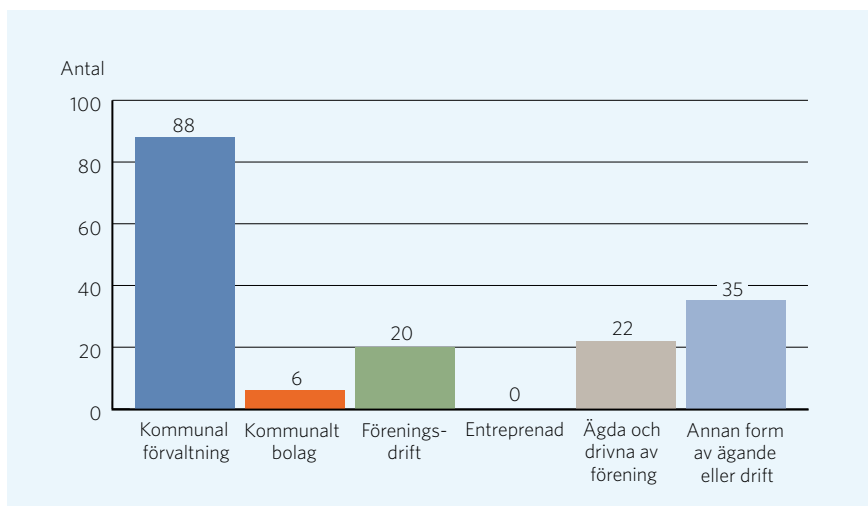

Fig. 7: Antal kulturhus.

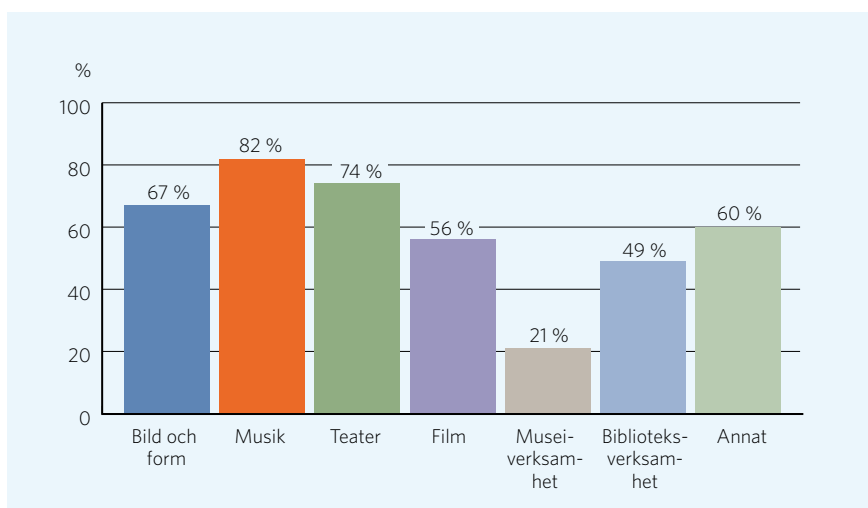

Fig. 8: Kulturhusanvändning - vilka verksamheter finns i kulturhuset?

Hus för kultur byggda efter år 2000

Konserthus

Fråga: Är något konserthus byggt efter år 2000?

Från år 2000 fram till idag har det byggts minst 13 konserthus. Det är bara i Stockholms län som en kommun redovisar att det tillkommit fler än ett konserthus under perioden (fig. 9). Det är främst i Svealand som det tillkommit konserthus, men även i Västra Götaland och Östergötland samt i Norrbotten och Västerbotten. Man ska komma ihåg att undersökningen visar att det är relativt få kommuner som redovisar konserthus men att det i dessa kommuner finns förhållandevis många. Det totala konserthusbeståndet har ökat med minst nio procent.

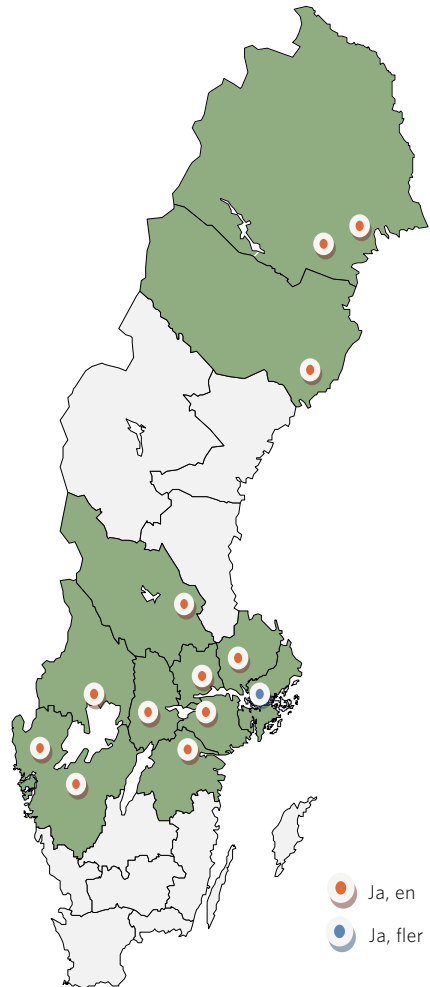

Fig. 9: Konserthus byggda efter år 2000 länsvis.

TABELL 10: Är något konserthus byggt efter år 2000? Antal konserthus som byggts före respektive efter år 2000.

Konserthus före 2000	138	91 %
Konserthus efter 2000	14	9 %
Total	152	100 %

Konsthallar

Fråga: Är någon konsthall byggd efter år 2000?

Som tidigare nämnts finns det åtminstone en konsthall i nästan hälften av alla kommuner.⁴ Undersökningen visar att nästan två av tio konsthallar har byggts efter år 2000 (minst 19 procent, fig. 12). I tre län har det tillkommit markant fler konsthallar. I Stockholms län har det byggts åtta eller fler, i Västra Götaland sju nya konsthallar och i Skåne fem (fig. 11). I Värmland har det byggts tre eller fler och i Kalmar län har det tillkommit tre nya konsthallar sedan år 2000. I två län – Värmland och Stockholms län – finns det kommuner som uppger att det byggts fler än en konsthall under det senaste decenniet. De nya konsthallarna har främst byggts i Götaland och delar av Svealand samt i Norrbotten där det tillkommit två och i Jämtland.

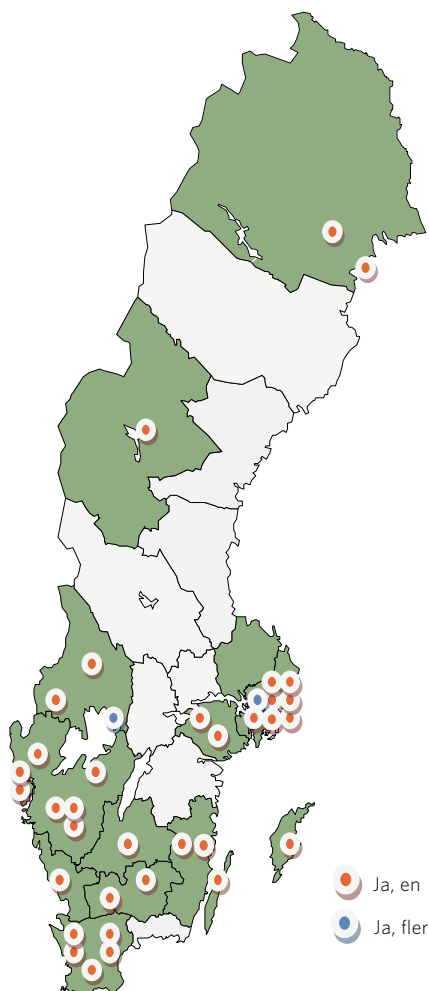

Fig. 11: Konsthallar byggda efter år 2000 länsvis.

⁴ Undersökningen inkluderar konstmuseer under kategorin "museer".

TABELL 12: Är någon konsthall byggd efter år 2000? Antal konsthallar som byggts före respektive efter år 2000.

Konsthallar före 2000	166	81 %
Konsthallar efter 2000	38	19 %
Total	204	100 %

Museer

Fråga: Är något museum byggt efter år 2000?

I kommunerna i Skåne har det sedan år 2000 tillkommit minst sex museer, i Kalmar län och Värmlands län har det byggts fyra och i Stockholms län och Uppsala län har tre museer uppförts. I sex kommuner har det byggts fler än ett museum under det senaste decenniet. Det totala museibeståndet har sedan år 2000 ökat med minst sju procent. Samtidigt ska man komma ihåg att det i antal byggts ungefär lika många museer som konsthallar.

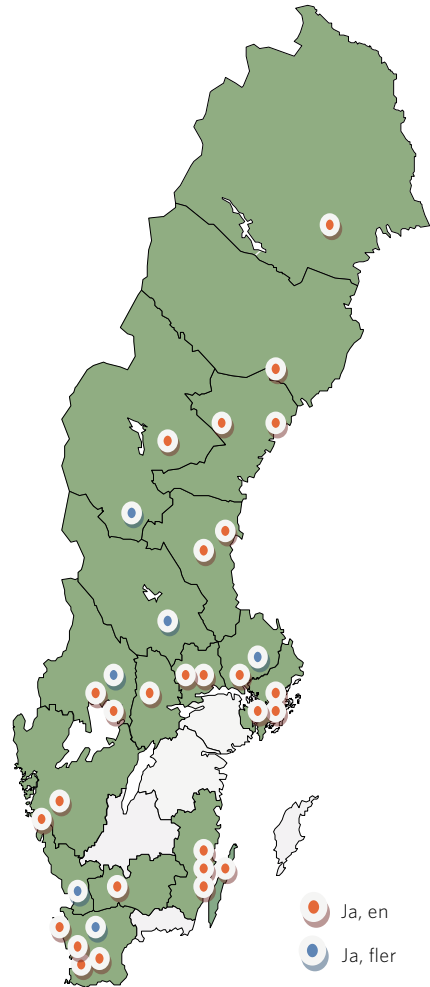

Fig. 13: Museer byggda efter år 2000 länsvis.

TABELL 14: Är något museum byggt efter år 2000? Antal museer som byggts före respektive efter år 2000.

Museer före 2000	534	93 %
Museer efter 2000	39	7 %
Total	573	100 %

Teaterhus

Fråga: Är något teaterhus byggt efter år 2000?

Det är få teaterhus som är uppförda under senare år. Endast fem kommuner uppger att det byggts ett teaterhus sedan år 2000, vilket motsvarar två procent av hela beståndet av teaterhus som redovisats i undersökningen.

TABELL 15: Är något teaterhus byggt efter år 2000? Antal teaterhus som byggts före respektive efter år 2000.

Teaterhus före 2000	237	98 %
Teaterhus efter 2000	5	2 %
Total	242	100 %

Bibliotek

Fråga: Är något bibliotek byggt efter år 2000?

Bibliotek är den kategori av kultur- anläggningar som ökat mest i antal sedan år 2000. Undersökningen visar att det byggts minst 77 nya bibliotek men av det totala biblioteksbeståndet utgör det endast sex procent (fig. 17). Det har byggts bibliotek i kommuner i alla län utom tre: Gävleborg, Västmanland och Kalmar (fig. 16). Två län sticker ut: Skåne och Stockholm. I Skåne har det byggts minst 19 bibliotek och i sex kommuner har det byggts två eller fler bibliotek sedan år 2000. I Stockholm har det tillkommit minst 13 bibliotek och i två kommuner har det byggts två eller fler. I Dalarna, Värmland och Västra Götaland har det tillkommit fem till minst sju bibliotek per län. I kommunerna i övriga län har det byggts en till tre bibliotek sedan år 2000.

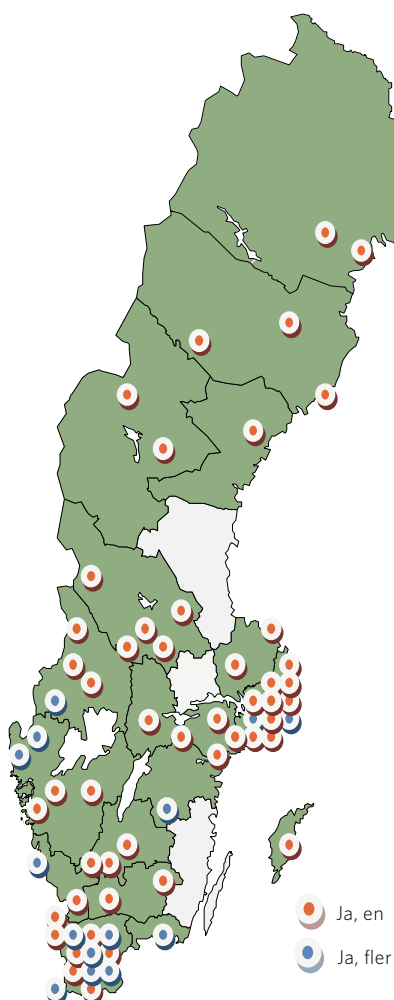

Fig. 16: Bibliotek byggda efter år 2000 länsvis.

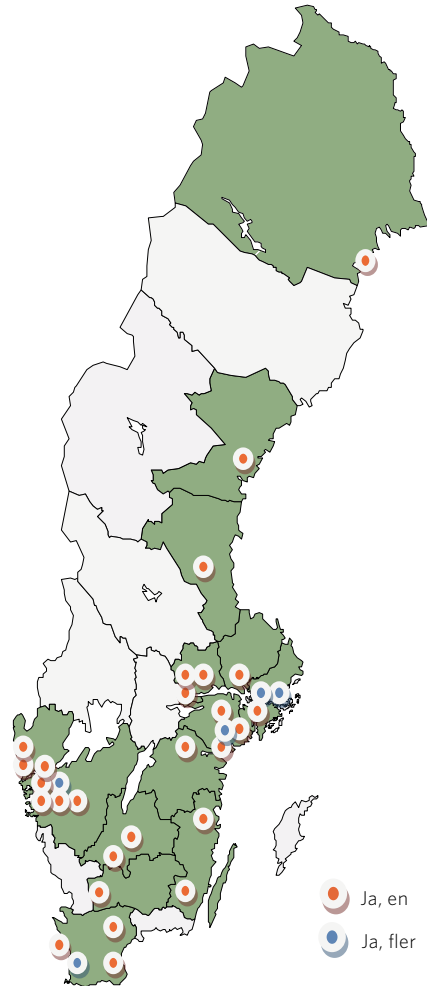
TABELL 17: Är något bibliotek byggt efter år 2000? Antal bibliotek som byggts före respektive efter år 2000.

Bibliotek före 2000	1157	94 %
Bibliotek efter 2000	77	6 %
Total	1234	100 %

Kulturhus

Fråga: Är något kulturhus byggt efter år 2000?

I relation till antal anläggningar per kategori har kulturhusen ökat mest sedan år 2000. Mer än två av tio kulturhus (22 procent) har uppförts under det senaste decenniet (fig. 19). I kommunerna i Västra Götaland har det byggts flest kulturhus: minst nio kulturhus har tillkommit sedan år 2000. I Stockholm, Södermanland och Skåne har det tillkommit minst fem kulturhus i respektive län. I Västmanlands län har det byggts tre och i Jönköping och Kalmar har det tillkommit två i respektive län.

TABELL 19: Är något kulturhus byggt efter år 2000? Antal kulturhus som byggts före respektive efter år 2000.

Kulturhus före 2000	134	78 %
Kulturhus efter 2000	37	22 %
Total	171	100 %

Idrotts- och fritids- anläggningar 2010

Inomhusbad

Fråga: Hur många inomhusbad fördelat på storlek och ägandeform fanns i din kommun 2010?

Sammantaget redovisas 446 simhallar i enkätundersökningen (fig. 20). Av dessa har över hälften en bassäng som är 25–49 meter. Antalet simhallar med en 50 meter stor bassäng har ökat. Kommunen dominerar ägande och driften av anläggningarna, men antalet anläggningar där en entreprenör används för drift har blivit något vanligare än vad tidigare undersökningar visar. Anläggningar som har annan form av ägande och drift utgör även en

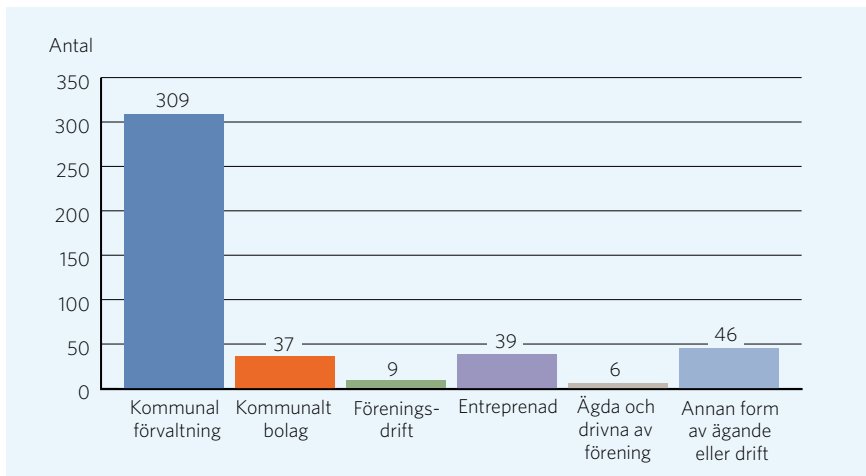

Fig. 20: Antal simhallar fördelat efter ägande och driftsform.

större del än de som ägs och drivs av föreningar. Andelen anläggningar med annan form av ägande eller drift har även ökat något i förhållande till år 2006. Det är ett rimligt antagande att en majoritet av de kommuner som inte svarat på enkäten även har en simhall, vilket gör att det totala antalet simhallar ligger på en relativt konstant nivå jämfört med den senaste undersökningen. Av de svarande kommunerna anger 26 att det har byggts en ny inomhusbassäng sedan 2006.

Bandyplaner

Fråga: Hur många bandyplaner med konstis både inomhus och utomhus, fördelat på ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Antalet bandyplaner med konstis i hall och utomhus ligger på en relativt konstant nivå sedan den senaste undersökningen. Det totala antalet för denna undersökning uppgår till 62 (fig. 21) och det är vanligast att kommunen driver anläggningen. I dagsläget finns 11 bandyhallar i Sverige.⁵ De flesta banor ägs och drivs fortfarande av kommunen, men antalet banor som ägs och drivs av föreningar har ökat något. Totalt anger 14 kommuner att det har byggts en bandyplan inomhus eller utomhus sedan 2006.

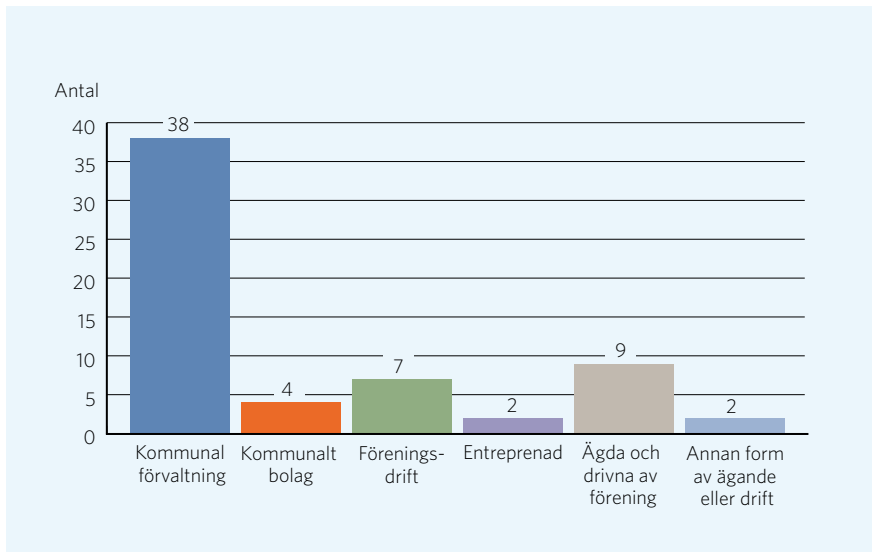

Fig. 21: Antal bandyplaner fördelat efter ägande och driftsform.

⁵ Svenska Bandyförbundet

Fotbollsplaner

Fråga: Hur många fotbollsplaner, fördelat på storlek och ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Antalet fullstora fotbollsplaner med naturgräs uppgår till 3 243 (fig. 22) och minskar enligt undersökningen. Detta gäller både för de kommunägda och för de som ägs och drivs av föreningar. En förklaring till detta skulle kunna vara att det under samma tidsperiod har skett mer än en tredubbling av antalet fullstora fotbollsplaner med konstgräs sedan 2006 då undersökningen genomfördes senast (fig. 22).

Antalet fotbollshallar särskilt avsedda för fotboll efterfrågas även i undersökningen, och det totala antalet uppgår till 100 stycken. Initialt frågades det efter hallar med fullstora fotbollsplaner samt mindre hallar särskilt avsedda för fotboll. Kvalitetsgranskning av resultaten visade dock att "fullstor" kan ha missuppfattats och därför redovisas antalet fotbollshallar som en kategori. Två av tre fotbollsplaner med naturgräs ägs av kommunen och det är en klar majoritet som också drivs av kommunen. Även konstgräsplanerna ägs och drivs till störst del av kommunen, det går dock att se en liten ökning av andelen som ägs och drivs av en förening sedan förra undersökningen. Även fotbollshallar ägs och drivs till störst del av kommunen.

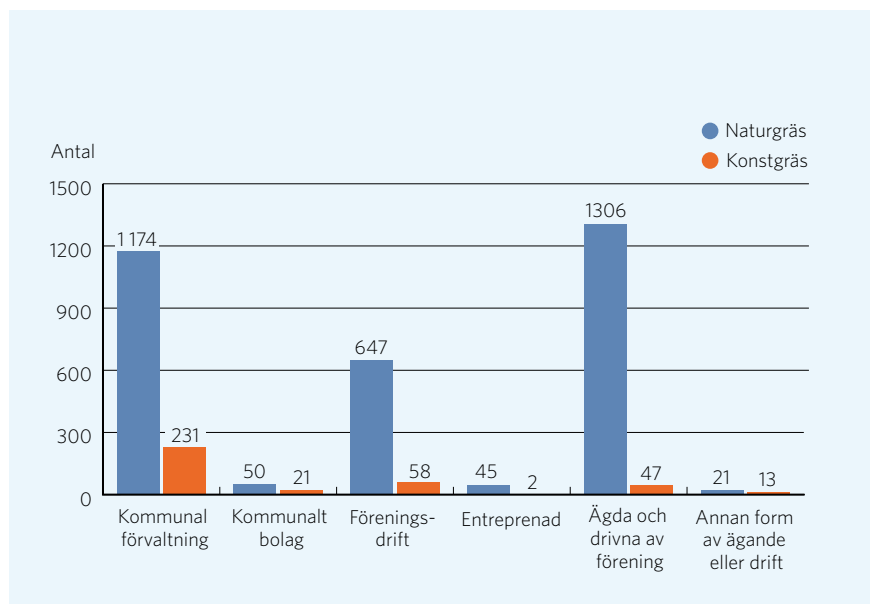

Fig. 22: Antal fullstora fotbollsplaner med naturgräs respektive konstgräs fördelat efter ägande och driftsform.

Fröidrottshallar

Fråga: Hur många fröidrottshallar speciellt byggda för fröidrott, fördelat på ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Hallar speciellt avsedda för fröidrott ligger enligt undersökningen kvar på en relativt konstant nivå. Fröidrottshallarna ägs i princip uteslutande av kommunen som även oftast står för driften.

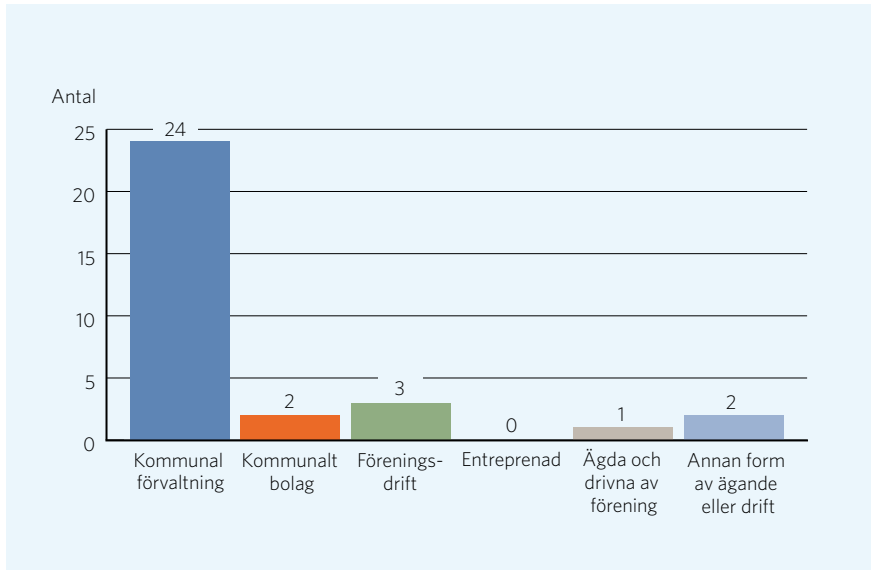

Fig. 23: Antal fröidrottshallar fördelat efter ägande och driftsform.

Idrottshallar

Fråga: Hur många idrottshallar, fördelat på storlek och ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Undersökningen visar att antalet små idrottshallar (18x36 m upp till 22x42 m) har ökat sedan undersökningen genomfördes 2006. Kategorin medelstora hallar (22x42 m upp till 60x100 m) har enligt undersökningen minskat något, medan stora hallar (60x100 m eller större) har ökat i antal. Inklusiv de kommuner som inte deltagit i undersökningen hamnar förmodligen det totala antalet anläggningar i nivå med år 2006. Generellt gäller att kommunen äger och driver en majoritet av idrottshallarna (fig. 24), men fler föreningar äger och driver själva i större utsträckning de minsta och de största anläggningarna, medan de har minskat sitt ägande av mellanstora hallar.

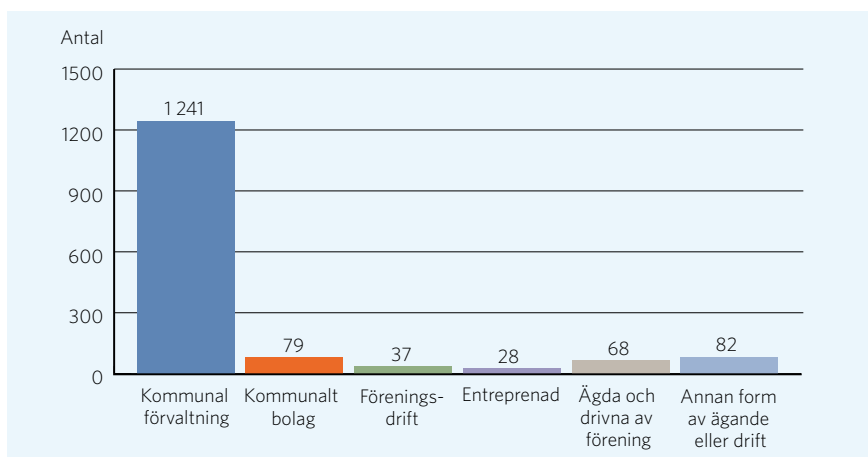

Fig. 24: Antal idrottshallar fördelat efter ägande och driftsform.

Ishallar

Fråga: Hur många ishallar och isbanor (för ishockey och konståkning), fördelat på ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Antalet ishallar är enligt undersökningen 312 stycken (fig. 25) och ligger på samma nivå som år 2006. 24 kommuner anger att det har byggts en ny ishall eller isbana efter år 2006, och en kommun anger att det byggts fler än en ny ishall eller isbana sedan 2006. En klar majoritet av anläggningarna ägs och drivs av kommunen och endast ett fåtal drivs eller ägs av föreningar. Det har även skett en liten tillbakagång i föreningarnas ägande. Antalet konstfrusna isbanor utomhus för ishockey eller konståkning uppgår enligt undersökningen till 108 stycken. Omkring två av fem av dessa ägs och drivs av föreningar.

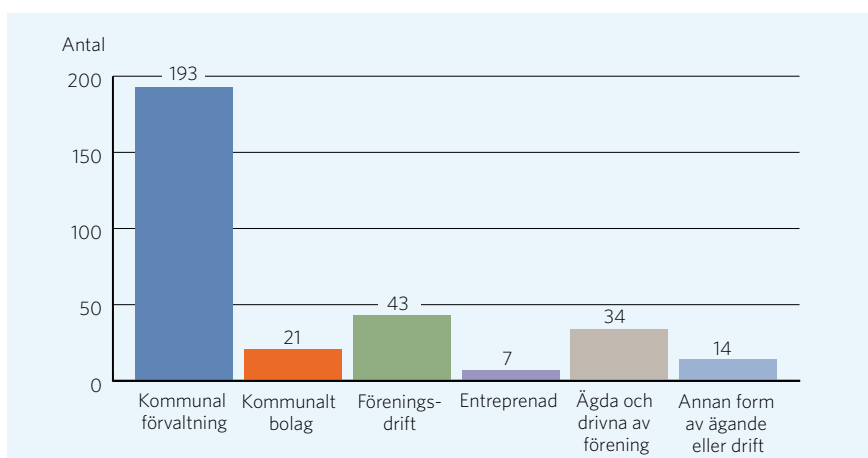

Fig. 25: Antal ishallar fördelat efter ägande och driftsform.

Ridhus

Fråga: Hur många ridhus/ridhallar, fördelat på ägandeform och driftsform, fanns i din kommun år 2010?

Antalet ridhus/ridhallar uppgår enligt undersökningen till 641 stycken (fig. 26). Ägande och driften av anläggningarna domineras av föreningslivet eller andra former av ägande och drift. Kommunerna äger cirka var tredje anläggning, men ungefär hälften av dessa drivs av en förening. Ridhus/ridhallar ingick inte i den tidigare undersökningen. 45 kommuner anger att det byggts en ny anläggning sedan år 2006, och sju kommuner anger att det byggts fler än en anläggning sedan 2006. Det är alltså troligt att det skett en ökning med minst cirka 60 anläggningar sedan år 2006.

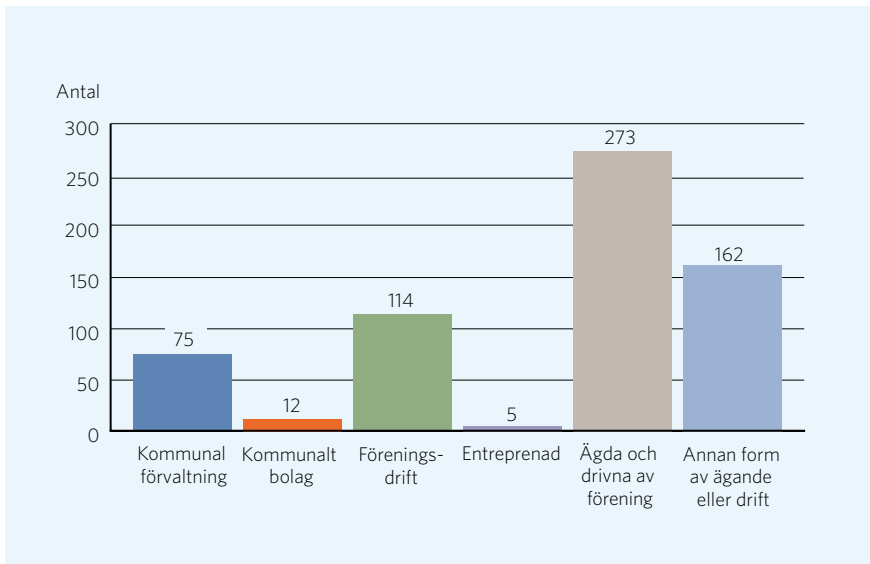

Fig. 26: Antal ridhus fördelat efter ägande och driftsform.

Spontanidrott

Fråga: Hur många spontanidrottsplatser, fördelat på ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Definition av multifunktionell anläggning: Anläggning/yta skapad för spontanidrott i bostadsnära miljö som kan disponeras för flera verksamheter. Anläggningen/ytan ska vara gratis att använda, ej möjlig att reservera, öppen för alla människor oavsett ålder intresse och förmåga, samt fri från organiserad tävlingsverksamhet.

Definition av monofunktionell anläggning: Anläggning/yta skapad för spontanidrott i bostadsnära miljö med inriktning mot en specifik typ av verksamhet exempelvis boulevards, skateboard, fotboll m.fl. Anläggningen/ytan ska vara gratis att använda, ej möjlig att reservera, öppen för alla människor oavsett ålder intresse och förmåga, samt fri från organiserad tävlingsverksamhet.

Anläggningar för spontant utövande av olika typer av idrott och rörelse har blivit allt mer vanligt förekommande. Dessa anläggningar har dock inte ingått i undersökningen tidigare. Antalet monofunktionella spontanidrottsanläggningar, det vill säga anläggningar skapade för en särskild typ av idrott, uppgår till 585 stycken (fig. 27). Antalet anläggningar som är multifunktionella, det vill säga de som kan utnyttjas till flera typer av spontan idrott, uppgår till 382 stycken (fig. 27). Det är främst kommunen som äger och driver både mono- och multifunktionella anläggningar.

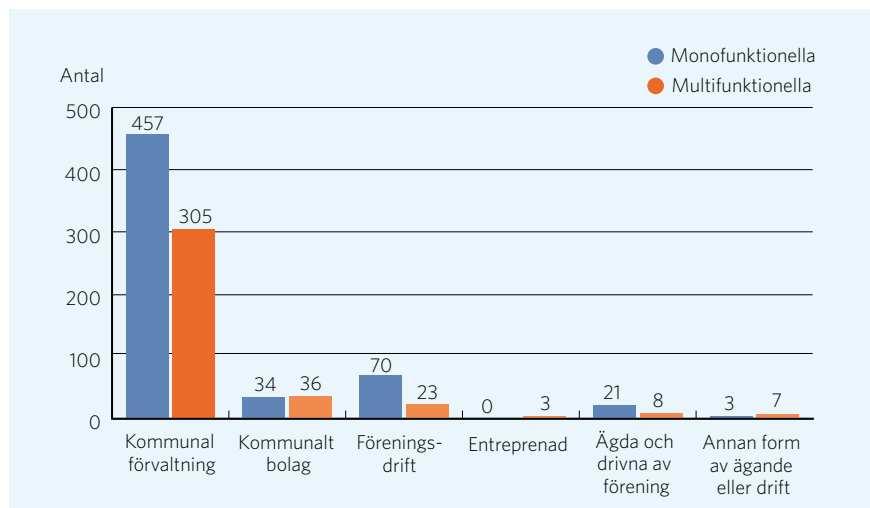

Fig. 27: Antal monofunktionella och multifunktionella spontanidrottsplatser fördelat efter ägande och driftsform.

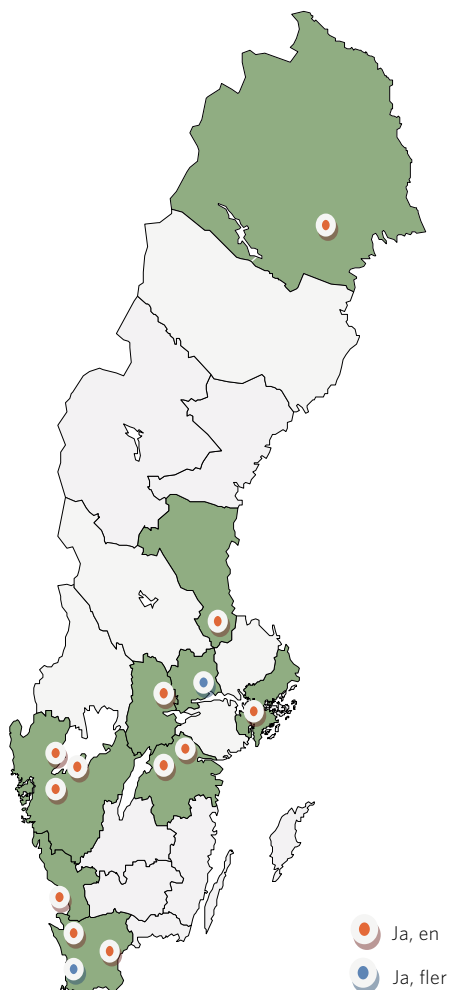
Evenemangsarena

Fråga: Hur många evenemangsarenor (med plats för 3 000 åskådare eller fler) fördelat på ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Definition: Arena med plats för 3 000 åskådare eller fler avsedd för större idrotts- evenemang som även i vissa fall kan användas till andra typer av evenemang, t.ex. konserter, mässor, slag- festival eller liknande.

Det totala antalet evenemangsarenor med minst 3 000 åskådarplatser uppgår enligt undersökningen till 91 stycken (fig. 29). Av dessa är 29 stycken avsedda för ishockey, 31 stycken för fotboll, 19 stycken är multifunktionella och kan användas för olika idrotter, och 12 stycken är anpassade för annan typ av idrott. Det är främst kommunerna som äger och driver anläggningarna. 56 procent av alla evenemangsarenor drivs enligt undersökningen som kommunal förvaltning.

I denna undersökning svarar 12 kommuner att det har byggts en ny evenemangsarena efter år 2006 och två kommuner svarar att det har byggts fler än en arena. Det innebär att minst 16 nya evenemangsarenor har tillkommit efter år 2006. Karta 28 visar den geografiska spridningen av dessa arenor. Det är främst i de södra delarna av landet som nybyggnationen har skett och särskilt i Svealand och Götaland med koppling till storstadsregionerna.

Karta 28: Antal evenemangsarenor med 3 000 publikplatser eller fler byggda efter år 2006.

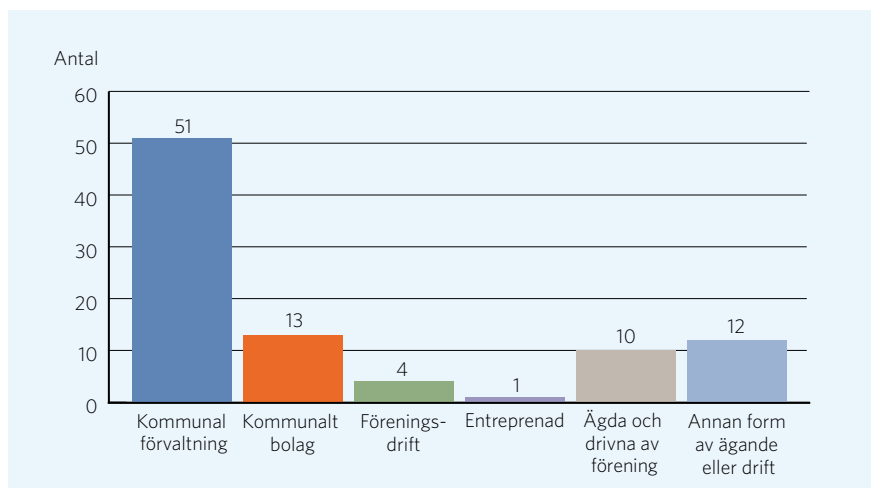

Fig. 29: Antal evenemangsarenor med 3 000 publikplatser eller fler fördelat efter ägande och driftsform.

Ungdoms-/fritidsverksamhet

Fråga: Hur många fritidsgårdar/ungdomsgårdar, fördelat på ägandeform, fanns i din kommun år 2010?

Antalet fritidsgårdar uppgår enligt undersökningen till 1109 stycken (fig. 30). Även om de kommuner som inte besvarat enkäten förmodligen har fritidsgårdar är trenden att antalet fritidsgårdar minskar, något som pågått sedan 1990-talet. I relation till antalet fritidsgårdar år 2006, då det totala antalet

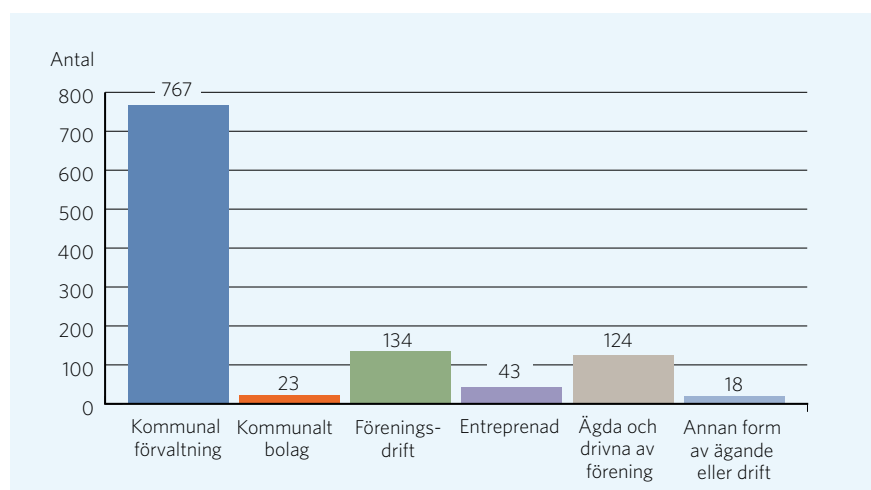

Fig. 30: Antal fritidsgårdar/ungdomsgårdar fördelat efter ägande och driftsform.

uppgick till 1349 stycken, är minskningen av antalet fritidsgårdar förhållandevis stor. Orsakerna till minskningen kan vara flera vilket närmare måste analyseras för att kunna ge säkra svar. Minskningen sker till störst del bland de kommunala gårdarna, men även de gårdar som ägs och drivs av föreningar.

Slutsatser kulturanläggningar

Undersökningen visar att kommunerna äger den största delen av kulturanläggningarna. Samtidigt står föreningarna till en stor del för både ägande och drift. Andra betydelsefulla ägare är landsting och privata aktörer. Staten äger endast en marginell del av anläggningarna, men är ändå medfinansier i många av de kommunalt och landstingsägda husen för kultur.

Det har byggts många anläggningar för kultur sedan år 2000, fler än 200 stycken. Främst har det tillkommit bibliotek men det har även uppförts förhållandevis många konsthallar, museer och kulturhus. Att återigen bygga kulturhus framstår som en återupptagen trend från 1900-talets sista decennier. Under de senaste tio åren har det byggts färre konserthus än ovan nämnda kulturanläggningar medan det knappt byggts några teaterhus.

Inte oväntat finns det bibliotek i alla kommuner, totalt 1 234 stycken i undersökningen, varav minst sex procent byggts efter år 2000. Nästan samtliga är kommunalt ägda och ytterst få drivs på entreprenad eller i föreningsform. Högskole- och universitetsbiblioteken utgör endast en liten andel i förhållande till folkbiblioteken. Kommunerna i Skåne och Stockholm har byggt allra flest bibliotek sedan år 2000. Biblioteksstatistiken visar att antalet biblioteksfilialer har minskat, samtidigt visar den här undersökningen att det byggts cirka 80 nya bibliotek sedan år 2000. Med andra ord har det både lagts ner bibliotek (främst mindre biblioteksfilialer) och byggts nya. Trenden är att det blir färre men större och integrerade bibliotek.⁶

Museerna är den näst största kategorin och totalt finns 573 stycken i undersökningen, varav minst sju procent uppförts efter år 2000. Tre av tio museer är kommunalt ägda samtidigt som föreningarna är betydelsefulla för museerna. Det är tydligt att föreningarna har störst betydelse bland de mindre museerna, medan landstingens och statens betydelse växer bland de större museerna. Vid en jämförelse med Kulturrådets senaste museirapport visar det sig att myndigheten räknar med att det finns något mer än 200 museer i landet som lever upp till kriteriet om minst en årsarbetare anställd⁷. SKL:s undersökning utgår från samma kriterium men siffran för antalet museer blir nästan tre gånger större. Det är möjligt att respondenterna redovisat museer som inte har en årsarbetare anställd

⁶ Kulturrådets biblioteksstatistik Bibliotek 2009, kulturen i siffror 2010:4

⁷ Kulturrådets rapportserie *Museer 2009*

samtidigt som det också är troligt att det finns fler museer som lever upp till kriteriet än vad Kulturrådet tillfrågat.

Det är intressant att det finns konsthallar i knappt hälften av kommunerna. Undersökningen visar att det sammanlagt finns 204 stycken, varav nästan två av tio konsthallar har uppförts efter år 2000. Det går nästintill att prata om en konsthallsboom om man ser till den procentuella ökningen. Konsthallarna ägs till mer än hälften av kommunerna och fler än fyra av tio drivs i kommunal förvaltning. Många av de nya konsthallarna har tillkommit i kommuner i de största regionerna – Stockholm, Västra Götaland och Skåne – och där finns också flera exempel på helt privatägda institutioner.

Det är anmärkningsvärt att det bara finns konserthus i 15 procent av landets kommuner. Samtidigt finns det ett relativt stort antal – 152 stycken redovisas i undersökningen – och det finns nästan fyra konserthus per kommun och nästan var tionde har byggts efter år 2000. Fler än fyra av tio konserthus är kommunalt ägda och nästan hälften har annan form av ägande än kommun eller förening. Konserthusen som redovisas i undersökningen spänner över små livescenslokaler till konserthus i de största städerna. Undersökningen exkluderar landets kyrkor som står för en betydande del av konsertutbudet. Ytterligare en aspekt är att respondenterna förväntas veta hur många privatägda konsertscener det finns, och vad gäller de mindre lokalerna är det inte osannolikt att vissa livescener för till exempel pop och rock har hamnat utanför undersökningen.

Majoriteten av landets stadsteatrar och teaterhus är uppförda under 1900-talet. Teaterhusen finns i nästan fyra av tio kommuner och endast ett fåtal är byggda efter år 2000. Sammanlagt finns 242 teaterhus i undersökningen och något mer än hälften ägs av kommunerna, varav tre av tio i förvaltningsform. Föreningarna är även här betydelsefulla aktörer och spelar störst roll när det gäller mellanstora teatrar. Det är troligt att teatrarna används för flera olika scenkonstuttryck, inte minst för konserter.

Vad gäller kulturhus pekar den procentuella ökningen sedan år 2000 på en byggboom. Det finns kulturhus i nästan fyra av tio kommuner och sammanlagt 171 stycken i undersökningen. Mer än två av tio kulturhus har byggts efter år 2000 och nästan sju av tio kulturhus är kommunalt ägda, vilket gör kommunerna till den största aktören. De vanligaste kulturuttrycken är musik, teater, bild och form. Filmverksamhet är också relativt vanligt, medan museiverksamhet tillhör den mest ovanliga kulturverksamheten. Kulturhusen används också för många andra verksamheter, inte minst för barn och unga. Övriga verksamheter i kulturhusen är fritidsgårdar, dans, arkiv, musik- och kulturskola, turistbyrå, föreningsbyrå, konsumentvägledning, idrottshall och simhall.

Slutsatser idrotts- och fritidsanläggningar

Flest antal anläggningar har kommunen i kategorierna fotbollsplaner, idrottshallar och fritidsgårdar. Dessa utgör dock inte nödvändigtvis den typ av anläggning som står för störst del av kommunernas utgifter.

Undersökningen visar även att det byggs fler avancerade anläggningar i kommunerna. Antalet konstgräsplaner har ökat i stor utsträckning samtidigt som det exempelvis har tillkommit fler stora idrottshallar och evenemangsarenor. Det finns samtidigt relativt många anläggningar för spontanidrott vilket kan tolkas som att kommunerna försöker möta medborgarnas förändrade motionsvanor

Det genomgående temat för ägandeförhållandena av fritidsanläggningar i undersökningen är att kommunerna äger en majoritet av anläggningsbeståndet. Det är även kommunen som i störst utsträckning ansvarar för driften av anläggningarna. Simhallar, ishallar, konstgräsplaner och evenemangsarenor är exempel på anläggningar förknippade med relativt stora driftskostnader där kommunen tar ett stort ansvar. För just simhallar har det blivit lite vanligare att dessa drivs på entreprenad, och det är även en större andel av dessa som har annan form av ägande eller drift än vad som drivs av föreningar.

Vad gäller ägande och drift av föreningar så sticker ridhus/ridhallar ut i undersökningen eftersom en majoritet av dessa ägs och drivs av föreningslivet eller har annan form av ägande och drift än kommunal. Antalet bandyplaner som ägs och drivs av en förening har ökat något sedan den senaste undersökningen. Föreningsdriften av konstgräsplaner har ökat, även om kommunen fortfarande äger och driver majoriteten av dessa anläggningar. Vad gäller föreningarnas ägande av ishallar så har det minskat något sedan förra undersökningen.

Ridanläggningarna utmärker sig även i fråga om nybyggnation sedan 2006. Undersökningen visar dock inte vem som äger och driver dessa nya anläggningar. Det senare gäller också för de 26 kommuner som anger att det har byggts ett inomhusbad efter år 2006, men här kan vi med större säkerhet anta att de är kommunala. Nedgången i antalet fritidsgårdar bekräftar den trend som kunnat följas sedan 1990-talet. Framst sker minskningen av kommunens gårdar, men den sker även bland de gårdar som ägs och drivs av föreningar. I relation till antalet fritidsgårdar år 2006, då det totala antalet uppgick till 1349 stycken, är minskningen av antalet fritidsgårdar förhållandevis stor. Orsakerna till minskningen kan vara flera vilket närmare måste analyseras för att kunna ge säkra svar.

Under 1990-talet har det varit en trend att ägandet av anläggningarna har förskjutits från kommunerna till föreningarna. Utvecklingen gäller främst de traditionella lagidrotternas anläggningar och har fortsatt på 2000-talet vilket

även kan avläsas i den undersökning som genomfördes 2006. Även i den här undersökningen kan vi se att trenden fortsätter även om den inte är lika stark för alla typer av anläggningar.

Driften av kommunägda anläggningar har under 1990-talet i allt ökad utsträckning också förflyttats till föreningarna. Den här undersökningen visar dock att antalet anläggningar med föreningsdrift minskar något vilket även gäller entreprenad av kommunägda anläggningar.

Under 2000-talet har det byggts flera stora arenor runt om i landet. Majoriteten av de befintliga evenemangsarenorna är specifikt byggda för antingen ishockey eller fotboll. Ungefär var femte evenemangsarena är enligt undersökningen multifunktionell och erbjuder möjlighet till utövande av flera olika typer av idrotter. Denna undersökning undersöker även hur många evenemangsarenor som har byggts efter år 2006 och resultatet är att det under perioden har byggts minst 16 nya evenemangsarenor. Undersökningen säger dock inte något om vem som äger och driver dessa anläggningar och det är även svårt att säga hur utvecklingen kommer att fortsätta framöver. Tydligt är att allt fler idrotter efterfrågar möjligheter till utövande året om och förlängning av säsonger vilket ställer stora krav på anläggningsägarna att erbjuda olika typer av hallar.

Anläggningar för kultur, idrott och fritid 2010

Runtom i landet finns ett rikt kultur- och fritidsliv. För att det ska fungera krävs en infrastruktur i form av hus och anläggningar. Men hur ser möjligheterna ut för att idrotta, uppleva kultur, motionera och bilda sig? Och vem äger och driver de olika anläggningarna?

I den här rapporten redovisas resultaten av en omfattande kartläggning av ett antal olika typer av kultur- och fritidsanläggningar i landets kommuner. Syftet med undersökningen är både att studera beståndet av kultur- och fritidsanläggningar och hur ansvaret för ägande och drift är fördelat mellan kommuner, föreningar och övriga aktörer. Sveriges kommuner ansvarar för många av anläggningarna, men även föreningar och privata aktörer bidrar som ägare och är driftsansvariga.

